

De mogelijke rol van de Nederlandse Hydrologische Vereniging bij de kwaliteitsbewaking van de professie Hydrologie

Jan van Bakel¹, Harry Boukes², Wim de Lange³
en Linda van der Toorn⁴

De werkgroep Beroepsvereniging heeft een verkenning uitgevoerd naar nut, noodzaak en uitvoeringsmogelijkheden voor de NHV om een prominere rol te spelen bij de bevordering van de kwaliteit van het door Nederlandse hydrologen uitgevoerde werk. Deze verkenning is eind 2014 op de website van de NHV geplaatst en gepresenteerd tijdens de NHV ledenvergadering op 5 februari 2015. Naar aanleiding van de discussie op 5 februari 2015 gaat het bestuur nader onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om uit te groeien naar een vorm van NHV 3.0.

Inleiding

Met enige regelmaat komt de vraag aan de orde wat de mogelijke rol van de NHV is bij de kwaliteitsbewaking van de professie hydrologie. In het verleden (onder meer in 2005) hebben discussies en gesprekken over dit onderwerp niet tot concrete stappen geleid. Tijdens de NHV-ledenvergadering van 2013 is besloten om een werkgroep op te richten die besluitvorming moet gaan voorbereiden. Op persoonlijke titel hebben bovengenoemde auteurs een aantal verkenningen uitgevoerd en hun bevindingen vastgelegd in een rapport dat te vinden is op de NHV-site.

Wat is kwaliteit?

Er zijn verschillende vormen van kwaliteit. In ons werk hebben we soms te maken met het volgen van procedures en voorschriften, zodat er een foutloos en reproduceerbaar product 'fit for purpose' ontstaat. Dit is kwaliteit met een kleine k. Anderzijds is kwaliteit

¹ De Bakelse Stroom (jan.van.bakel@hetnet.nl)

² Adviesburo Harry Boukes (info@harryboukes.nl)

³ Deltares (wim.delange@deltares.nl)

⁴ Arcadis (linda.vandertoorn@arcadis.nl)

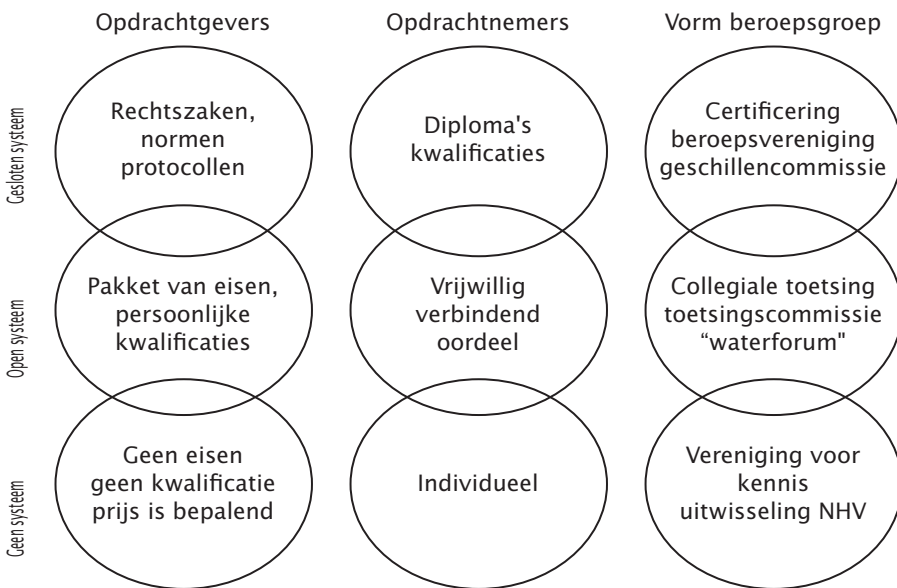
een combinatie van kennis en kunde, zeg maar vakmanschap, die verder gaat. Kwaliteit heeft schoonheid, communiceert, gaat verder dan techniek. Het is een balans tussen het probleem, de gestelde vraag, de beschikbare technische middelen, de inspanning (kosten), het antwoord, inclusief uitleg en wijze van communiceren. Kwaliteit met een grote K.

Van meerdere kanten zijn er signalen gegeven dat de kwaliteit binnen de professie hydrologie onder druk staat. Kosten krijgen in de afwegingen een zwaar accent, prijzen dalen. Als die daling zich voortzet tot onder een niveau waarop een professioneel product geleverd kan worden, is dit zorgwekkend voor de hele sector en voor iedereen die met de sector te maken heeft. Kwaliteit is dan ook niet iets wat alleen door opdrachtnemers geleverd moet worden. Ook opdrachtgevers dienen kwaliteit te herkennen en te erkennen bij de gunning. Gedurende de looptijd van een project moet er ruimte zijn om bij te sturen als een probleem complexer blijkt dan verwacht.

Af en toe zal een opdrachtgever niet tevreden zijn over het geleverde product. Maar wie kan dan een onafhankelijk en deskundig antwoord geven op de vraag of er sprake is van een tekortkoming in het geleverde product, of dat de opdrachtgever zijn vraag en opdracht beter had moeten insteken?

Vormen van kwaliteitsbewaking

Het speelveld overziend, kan er onderscheid gemaakt worden tussen open en gesloten kwaliteitssystemen en het ontbreken van een systeem (Afbeelding 1). In een gesloten systeem kunnen alleen gekwalificeerde, geselecteerde hydrologen werk met een kwaliteitsstempel afleveren. Het werk is gebaseerd op protocollen en normen.

Afbeelding 1: Speelveld organisatievormen beroepsgroep hydrologen.

Geschillen worden in rechtbanken of via eigen commissies beslecht. Organisatievormen die daarbij horen zijn certificering, beroepsvereniging en geschillencommissies. In een open systeem wordt de kwaliteit bewerkstelligd door persoonlijke kwalificaties van de hydroloog en door het vrijwillig onderwerpen aan een beoordeling door een collega. Een organisatievorm die hierbij hoort is bijvoorbeeld een vereniging van zelfstandige hydrologen, of een collegiale toets.

In een “geen” systeem heeft ieder zijn eigen verantwoordelijkheid en vindt geen structurele evaluatie of toetsing op kwaliteit plaats. Ieder verzamelt kennis op open bijeenkomsten en bepaalt zijn prijs. Het is zoals de NHV nu voor het grootste deel werkt; alles delen voor zover we dat willen en verder vrijheid, blijheid.

Andere sectoren

Bij andere beroepsgroepen is een grote range aan beroepsverenigingen. We zien daar verschillende activiteiten, zoals het formuleren van een beroepscode, het faciliteren van een klachtencommissie, een beroepsregistratiecommissie, al dan niet verplichte nascholing, intervisie en visitatie. De kosten voor lidmaatschap variëren tussen € 100,- en € 1.000,- per jaar. Bij huisartsen, advocaten en accountants is het voldoen aan de criteria van de vereniging voorwaarde om het beroep te mogen beoefenen. Bij meteorologen en fotografen speelt ook het onderscheid tussen beroepsbeoefening en (soms heel goede!) amateurs: moet je dan een inkomenseis stellen, mag je er een (tweede) beroep naast hebben? Bij scholen en in de wetenschap zien we reviews en visitaties als belangrijke werkvorm.

Buitenland

In de VS mag een hydroloog bij bedrijven, universiteiten en zelfs bij organisaties zoals USGS werken en adviseren als hij de titel heeft van Professional Engineer (PE). Die wordt uitgegeven door de Staatsoverheid na een opleiding (4 jaar; theorie-examens, werken onder begeleiding en met uiteindelijke aanbeveling van andere PE) en waarbij op regelmatige tijden bewijsstukken van up-to-date kennis en professionaliteit worden moeten worden overlegd.

De kwaliteitsborging in Duitsland gaat vooral via voorschriften (“Regelwerke” en “Merkblätter”) voor de uitvoering met behoorlijk gedetailleerde inhoudelijke aanwijzingen over hoe zaken moeten worden berekend en bepaald. Het komt voor dat de voorgeschreven werkwijze niet de best beschikbare en/of meest efficiënte is. Inmiddels zijn voor milieuvraagstukken ook personen gekwalificeerd (“anerkannte Sachverständiger”) die dan de enigen zijn die een bepaald type werk mogen uitvoeren.

In België is geen beroepsvereniging, wel bestaat een hydro-geologische vereniging die vooral gelieerd is aan de universiteiten en wetenschappelijk onderzoek. Een belangrijke opdrachtgever, het OVAM (Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij) eist een succesvol afgelegd hydrologisch examen alvorens een hydroloog aan de slag kan voor deze organisatie.

Goed opdrachtgeverschap

De opdrachtgever heeft een hydrologische vraag en wil daar een antwoord op. Een goed opdrachtgever is inhoudelijk betrokken bij het project dat hij uitbesteedt, heeft verstand van wat hij vraagt en weet waarom hij deze vraag stelt en niet een alternatief. Hij is in staat om binnenkomende offertes inhoudelijk te beoordelen in het licht van de problematiek waarbinnen de vraag beantwoord moet worden. Hij beoordeelt niet louter op kostprijs, hij weet dat een professionele prestatie een professionele beloning verdient. De uitvoering van het project volgt hij qua tijd- en geldbesteding, maar ook inhoudelijk. Hij spart met de opdrachtnemer of de te volgen weg nog afgestemd is op het te bereiken doel. Zo nodig wordt de opdracht bijgesteld, wat zowel meer- als minderwerk kan betekenen. Een goede opdrachtgever weet een goed rapport en/of product te waarderen, en wordt er blij van als ook een opdrachtnemer daar vruchten van plukt.

Een selecte steekproef onder tien opdrachtgevers laat zien dat het opdrachtgeverschap doorgaans gewetensvol wordt uitgeoefend. Het is van belang de juiste persoon voor het werk te vinden en goed afspraken te maken over het werk. Bijstelling is vaak nodig: 'kwaliteit is flexibel'. Raamcontracten kunnen tot een 'race to the bottom' leiden: steeds lagere tarieven maken de opdrachten steeds goedkoper. Echter: de kwaliteit daalt mee. Dit wordt door de geïnterviewden nog niet als een structureel probleem gezien. Als een opdrachtgever inhoudelijke kwaliteit daadwerkelijk hoog in het vaandel heeft staan, is er op de meeste plaatsen wel een weg te vinden om dit geleverd te krijgen. Anderzijds zijn er zeker ook situaties waarbij prijs en inkoopprocedures prevaleren, waardoor een opdrachtgever uiteindelijk minder kwaliteit geleverd krijgt dan nodig is. De NHV zou een rol kunnen spelen om goed opdrachtgeverschap te stimuleren.

Goed opdrachtnemerschap

Voor opdrachtnemers betekent het leveren van kwaliteit: de opdrachtgever tevreden stellen, en zo te werken aan een vertrouwensband, ook voor de langere termijn. Daarnaast is er op veel plaatsen ook liefde voor het vak: het is gewoon veel leuker om iets moois te maken dan om een goedkoop product in elkaar te rommelen.

Grotere adviesbureaus regelen hun eigen kwaliteits-infrastructuur: rapporten worden teruggelaten door andere experts, juniors worden begeleid door seniors, er bestaan interne handboeken. Adviesbureaus zijn over het algemeen gecertificeerd voor een aantal ISO- en NEN-normen. Hierop wordt gehandhaafd door middel van audits. Daarnaast groeit het aantal protocollen waaraan voldaan moet worden.

Kleinere adviesbureaus zijn hier selectiever in, afhankelijk van hun profiel. De inhoudelijke bureaus zullen zich in eerste instantie richten op kwaliteit van hun product, waarbij reproduceerbaarheid één van de criteria is. De beschrijving en certificering van de werkprocessen is dan een tweede-orde-probleem, echter onontkoombaar omdat opdrachtgevers hier om vragen.

Zelfstandige professionals komen we steeds vaker tegen op de markt. Het toenemend aantal bevordert ook de mogelijkheden voor samenwerking. Zo zien we ook de vorming van coöperaties die als flexibele kleine adviesbureaus kunnen opereren. In 2013 is de Vereniging Waterforce opgericht voor zelfstandigen in de watersector. Binnen die vereniging wordt nu gewerkt aan een systeem voor intervisie.

Bij kennisinstituten krijgt vooral de laatste tijd kwaliteitsborging concrete handen en voeten. Een belangrijke aanleiding is dat producten steeds vaker voor meer doelen en gedurende een langere periode moeten kunnen functioneren.

Mogelijke rollen voor de NHV

Op basis van de verzamelde informatie en discussies in de werkgroep zijn mogelijke rollen van de NHV als kwaliteitsbewaker gekenschetst. Zie ook tabel 1.

In de meest basale vorm (1.0) is de NHV een vrijblijvende vereniging van vakmensen, met als enige doel het uitwisselen van kennis. In een tweede stap zou de NHV (2.0) zich nadrukkelijker kunnen opwerpen als regisseur en facilitator van kwaliteitsontwikkeling. Dat is in feite de situatie waarin de NHV zich nu bevindt. De hydrologische woordenlijst, boekjes over modelkalibratie, binnenkort de publicatie van het verdampingsboekje, het zijn voorbeelden waarin de NHV inhoudelijke lijnen uitzet. Ook in andere vormen stimuleert de NHV ook nu als kwaliteitsverbetering, onder andere via de modelleerprijsvraag Hupselse Beek en het Jonge Hydrologen Innovatie Fonds. Het zijn echter steeds losse initiatieven, er is geen structuur of vastgelegde achterliggende visie.

Deze activiteiten kunnen worden versterkt door nieuwe initiatieven. Daarbij wordt gedacht aan het faciliteren van vakinhoudelijke intervisie, al dan niet met registratie van een vorm van beoordeling. De regiefunctie van de NHV kan versterkt worden als de onderwerpen waarover NHV-deskundigen zich uitlaten meer gestuurd wordt. Op dit moment worden er afhankelijk van de energie van betrokkenen ad hoc werkgroepen opgericht. Hier valt best meer systematiek in te brengen, zodat er na verloop van tijd zich een NHV-lijn van werken ontwikkelt. Gedacht wordt aan een vorm vergelijkbaar met de vroegere CHO-TNO. Een dergelijke uitbreiding van zelfregulering zal waarschijnlijk niet zonder (semi)professionele ondersteuning kunnen, en zal dus tot verhoging van de contributie leiden. In het rapport staat deze ontwikkeling aangeduid met de term NHV 3.0.

Benaming	Rollen	Leden-bijdrage per jaar (ca.)	Voordelen	Mogelijke hindernissen
1 Huidige NHV (Nieuw elan; NHV 2.0)	a) Stimulator van uitwisseling van kennis, netwerk	€ 50,-	<ul style="list-style-type: none"> – hoogste ledenbijdrage nauwelijks een drempel – focus op kennis en vrijblijvendheid om daar kennis van te nemen past bij de identiteit van veel hydrologische professionals 	<ul style="list-style-type: none"> – lost gesignaleerde kwaliteitsproblemen niet op
2 NHV 3.0	a) plus b) Regisseur/facilitator van kwaliteitsbewaking bij zowel opdrachtgevers als -nemers	€ 50,-	<ul style="list-style-type: none"> – is al een beetje de praktijk uitbreiding van die rol ligt voor het oprapen 	<ul style="list-style-type: none"> – vrijblijvend, want kwaliteit blijft individueel bepaald – is te afhankelijk van persoonlijke inzet (want het blijft liefdewerk, oud papier)
3 NHV als een door de leden (c.q. door de wet) gemandateerde bewaker van de kwaliteit van hydrologische producten	a) plus b) plus c) 'CHO-TNO'-taken a) plus d) Toetser van 'producten' (op aanvraag, passief), maar ook actief a) plus e) (maar niet noodzakelijk) plus f) Slechter van geschillen (op aanvraag, passief) a) plus d) (maar niet noodzakelijk) plus e) (maar niet noodzakelijk) plus g) Opsteller en bewaker van normen (actief)	€ 80,- € 150,- € 200,-	<ul style="list-style-type: none"> – maximale invulling van NHV als niet-dwingende kwaliteitsbewaker – heeft preventieve werking – slechte producten vallen door de mand – kan gang naar de rechter voorkomen – bij rechtbankzaken is er een gezaghebbend, onafhankelijk deskundigenoordeel – impact kan groot zijn – voorkomt uitgliders – scheidt kaf van het koren – geeft handvaten bij onderzoeken – impact kan heel groot zijn 	<ul style="list-style-type: none"> – vereist professioneel secretariaat – vereist 'gezaghebbende' leden in toetsingscommissie – vereist 'gezaghebbende' leden in geschillencommissie
4 – Beroepsvereniging (à la LHV)	a) plus h) Bewaker van kwaliteit van de professionals	€ 350,- € 1000,-	<ul style="list-style-type: none"> – beunhazerij uitgebannen – update van kennis en vaardigheden van de beroepsbeoefenaren gewaarborgd 	<ul style="list-style-type: none"> – Hydrologie is geen koekjesfabriek – hoe dwing je naleving af? – is vakgebied Hydrologie voldoende uniform? – Hoe voorkom je dat sturend uitmondt in knellend – hoge ledenbijdrage – begrenzing van het vakgebied – welke diploma's voor vereist om zich hydrologisch professional te kunnen noemen? – hoe dwing je naleving af?

De NHV zou zich kunnen opwerpen als toetsers van producten. Het vereist een loket waar mensen een te toetsen product kunnen aanleveren, een organisatie om toetsingscommissies samen te stellen en afspraken over kosten. De juridische impact hiervan zou klein kunnen blijven. De werkwijze zou vergelijkbaar kunnen zijn met die van de Commissie Milieu Effect Rapportage. De winst die met deze stap wordt gemaakt, is dat slecht werk ook als zodanig kan worden aangeduid. Het vereist echter wel gezaghebbende leden waarvan de beoordelingen niet ter discussie worden gesteld.

Een volgende stap is de oprichting van een geschillencommissie, wat niet veel anders hoeft te werken als een toetsingscommissie, met dit verschil dat de juridische impact binnen een conflict meegenomen moet worden.

De NHV zou verder kunnen gaan door normen op te stellen waar hydrologisch werk aan moet voldoen. Aan de hand van die normen kunnen hydrologen inhoudelijk worden getoetst, en zou er op den duur een vorm van certificering kunnen worden ingesteld.

Elke te nemen stap heeft invloed op de contributie.

De ledenvergadering van 5 februari 2015

Tijdens de voor NHV-begrippen goed bezochte ledenvergadering bleek ongeveer de helft van de aanwezigen zich op de discussie te hebben voorbereid. Een afgetekende meerderheid van de aanwezigen kon zich vinden in het voorstel om het idee van NHV 3.0 nader te concretiseren en daar in de komende ledenvergadering een besluit over te nemen. Het bestuur van de NHV heeft aangegeven dit de komende tijd vorm te willen geven.

Naschrift NHV-bestuur

Beste leden,

De werkgroep “NHV als beroepsvereniging?” heeft een degelijk stuk werk afgeleverd. Het bestuur is de leden van de werkgroep zeer erkentelijk en dankt allen hierbij dan ook hartelijk. Het geeft prachtig weer wat de opties zijn om de NHV verder te professionaliseren richting een beroepsvereniging. Uit de discussies daarover tijdens de afgelopen jaarvergadering werd wel duidelijk dat de leden niet veel voelden voor het transformeren van de NHV van een vereniging van en door de leden naar een volledige beroepsvereniging met certificering etc. Wel was er veel sympathie voor het verder brengen van de NHV naar een NHV 3.0: een vereniging die iets meer doet dan alleen kennisnetwerk zijn. Een NHV met de ambitie om ook als regisseur van kwaliteitsbewaking te willen functioneren bij zowel opdrachtgevers als opdrachtnemers. Te denken valt bijvoorbeeld aan het aanbieden van een pool van NHV-experts die als reviewers van studies zouden kunnen dienen, het opzetten van een cursus “goed

opdrachtgeverschap” of het meer actief organiseren van cursussen op verschillende hydrologische terreinen voor NHV-leden.

Het NHV-bestuur heeft het op zich genomen het initiatief te nemen tot het opzetten van een werkgroep die het alternatief NHV 3.0 zal gaan uitwerken. We kunnen dan op de volgende jaarvergadering een uitgewerkt voorstel ter stemming aanbieden.

De *terms of reference* voor deze werkgroep zullen we tijdens de volgende bestuursvergadering vaststellen. Via dit naschrift wil ik geïnteresseerde NHV-leden alvast oproepen in deze “werkgroep NHV 3.0” plaats te nemen.

Belangstellenden kunnen een e-mail sturen naar de secretaris van het NHV-bestuur, Gijs Janssen (gijs.janssen@deltares.nl).

Marc Bierkens
Voorzitter NHV